

**Západočeská Univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění**

Bakalárska práca

Má mysl je jako stěhovaví ptáci

Pavol Lipa

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta designu a umění

Katedra výtvarných umění

Studijní program Výtvarná umění

Studijní obor Sochařství

Specializace Socha a prostor

Bakalářská práce

Má mysl je jako stěhovaví ptáci

Pavol Lipa

Vedoucí práce: prof. Akad. Soch. Jiří Beránek
Katedra výtvarného umění
Fakulta designu a umění
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2020

Prehlasujem, že som prácu vypracoval samostatne a
nejedná sa o plagiát.

Plzeň, júl2020

podpis autora.....

Pod'akovanie:

Týmto by som chcel poďakovať svojej rodine za podporu vďaka ktorej mohlo toto dielo vzniknúť. Ďakujem p.prof. Beránkovi za pedagogické vedenie. Za technické konzultácie ďakujem Vojtěchovi Jakimiovi a za pomoc pri realizácii a prevoze materiálu ďakujem svojim spolubývajúcim. Za prístup k materiálu ďakujem pánovi Kabátovi.

OBSAH

1. MOJE DOTERAJŠIE DIELO V KONTEXTE ŠPECIALIZÁCIE.....	6-9
2. TÉMA A DÔVOD JEJ VOĽBY.....	10
3. CIEĽ PRÁCE.....	11
4. PROCES PRÍPRAVY.....	12
5. PROCES TVORBY.....	13
6. TECHNOLOGICKÉ ŠPECIFIKÁ.....	14
7. POPIS DIELA.....	15
8. PRÍNOS PRÁCE PRE DANÝ ODBOR.....	16
9. ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV.....	17
10. RESUMÉ.....	18
11. ZOZNAM PRÍLOH.....	19-34

1. Moje doterajšie dielo v kontexte špecializácie

Na strednej umeleckej škole Josefa Vydru v Bratislave som sa učil v umeleckých odboroch, vtedy to bol dizajn a tvarovanie dreva kde som dostal šancu skúsiť si robotu s rôznymi materiálmi a narábanie s nimi. Drevo bolo ale hlavným materiálom s ktorým sme pracovali a spájanie jeho častí tak aby vznikol funkčný dizajn som študoval celkom rád. Počas svojho štúdia som vytvoril niekoľko diel, napríklad maliarsky stojan alebo stoličku ktoré doma používam do dnešného dňa alebo svietidlo ktoré zdobí budovu školy.

Ako dizajnér som čelil rôznym problémom. Jeden z najzákladnejších problémov dizajnéra je funkcia, aby bola napríklad stolička funkčná tak musí mať stabilitu. V tom bola krása praktického dizajnu, dvere do útrobov dizajnu ktorý nemusel byť založený na funkčnosti mi otvorili až hodiny modelovania v štvrtom ročníku.

Keď som modeloval ľudskú lebku pod vedením môjho vtedajšieho profesora Hartiníka tak išlo o čisto vizuálnu záležitosť. Nemusel som riešiť žiaden praktický úžitok toho diela a tak som vytvoril svoju prvú sochu.

Stredná škola však pomaly končila a ja som už vedel že dizajnér nebudem pretože som si uvedomil že koľko toho o rôznych materiáloch a spôsoboch tvorby ešte neviem a začal som si klásť otázky ktoré ma nútili pozeráť sa na realitu z iných perspektív. Doviedlo ma to k trochu všeobecnejšiemu záveru že každý objekt ktorý ľudia vytvárajú je vlastne umelecký objekt, pretože niekto musel nad dizajnom daného objektu v jednom momente uvažovať. Objekty ktoré sú okolo nás som začal škatulkovať medzi funkčné a nefunkčné teda na predmety ktoré sa dajú

použiť v našej každodennej existencii alebo predmety ktoré na nás svojou existenciou len vplývajú. Takže naučiť sa niečo o funkčnosti a použiteľnosti bolo síce zaujímavé ale ako svoju ďalšiu cestu som si vybral objavovať svet sochy.

Svoju prvú výstavu po škole som mal so skupinou Sirotinec ktorej spoluzakladateľom s tromi ďalšími spolužiakmi zo školy som bol ja. Rodičia jedného z nich sú duchovní a s jeho pomocou sme sa dostali k priestoru výstavy. Je to opustený sirotinec v meste Modra na Slovensku ktorý postavil slávny slovenský (1867- 1947), Dušan Jurkovič, preto sme ako skupina vystupovali pod názvom Sirotinec. V spomínanej budove si každý z nás našiel adekvátne miesto. Ja som mal miestnosť s predizbou ktorá slúžila na skrývanie židovských detí pred gestapom. Inštaloval som tam malú interaktívnu výstavu. Pri vstupe cez čierny záves do prvej miestnosti v ktorej bol kedysi šatník ktorý zakrýval miestnosť myslenú pre úkryt videl návštevník obrazy ktoré mali vystihnúť ako sa cíti dieťa ktoré sa musí ukrývať pred nebezpečným neznámym v tmavej miestnosti. Potom dostal návštevník do rúk hračkársku zbraň z ktorej mal strieľať na terč umiestnený na polystyrénových dverách. Keď vystrelil tak dvere padli a odhalili ďalšiu miestnosť. Tam som vymodeloval sochu 30x30x60 sediaceho dieťaťa pri sviečkach, snažil som sa vytvoriť zážitok ktorý ako som mohol neskôr sledovať zanechal na rôznych návštevníkoch rôzne pocity.

Dielo to bolo síce depresívne ale keďže mám sám židovský pôvod a mal som k dispozícii miestnosť ktorá špeciálne slúžila takýmto účelom tak sa mi to zdalo ako dobrá téma na prvú výstavu (výstava by nebola možná bez finančného príspevku od židovskej obce) Možno som si to

ani neuvedomoval, ale v tomto koncepte som vlastne začal riešiť a hľadať prepojenia medzi priestorom a funkčnými alebo nefunkčnými objektami v ňom.

Postupne som teda zisťoval že socha a priestor majú mnoho podôb a interpretácii. Vzájomný vzťah týchto pojmov je pre mňa inšpiratívny pretože sa navzájom ovplyvňujú a dopĺňajú. Definície týchto pojmov a ich vzťah bolo presne to čo rozhodlo podať si prihlášku na odbor k p.prof. Beránkovi. Po prijatí som začať navrhovať konceptuálne sochy kde som nemusel rozmýšľať nad použiteľnosťou mojich výtvorov a mohol som začať myslieť na to čo a ako na človeka vplýva. Že nielen predmet ale aj samotný priestor vplýva na človeka ako osobu. Priestor tvoria predmety ktoré s ním musia komunikovať. Uvedomenie že exteriér sám o sebe je priestor do ktorého dávame malé priestory (stavby) aby sme v nich mohli skladovať užitkový a neužitkový dizajn. Výtvarník sa prepojením a riešením týchto aspektov a vzťahov snaží nájsť svoju celkovú estetiku a ten proces hľadania je uvedomenie si toho, že každý meter tohoto sveta je originálny no často krát si je podobný pokiaľ pozorovateľovi neponúkne nejakú zaujímavú alebo neobvyklú perspektívu.

Zo svojej doterajšej práce na vysokej škole spomeniem len výstavu v spálenom poríčí ktorá slúžila ako prezentácia klauzúr. Na konci druhého ročníku som tieto myšlienky nielen začal chápať ale aj praktizovať a tak vznikla séria obrazov na tému barevná plastika kde som sa venoval vrstvám, farbám a pôsobením času na jednotlivca v mojom ponímaní. Drevené dosky na ktorých boli maľby predstavovali človeka v rôznych tvaroch a vrstvy farieb predstavovali zážitky ktoré sa na človeku podpísali životom. Pre diváka som v týchto obrazoch vytvoril

“reštaurátorské sondy” a teda som odkryl čo sa schovávalo za najvrchnejšou vrstvou. Umiestnením a tvarom tých sônd som tiež vytváral ilúzie priestoru.

2. TÉMA A DŮVOD JEJ VOLBY

Jedného dňa som sa v uliciach Amsterdamu a zapozeral na chodník po ktorom som kráčal. V podstate to bola tehlová stena ale keďže bola na zemi tak som nebol zvyknutý pozorovať ju z tohto uhla, a tak som si predstavil ako by to vyzeralo keby takto “otočená” stena reálne stála. Z vizuálneho hľadiska mi to prišlo zaujímavé pretože z dvoch strán na ktorých môže stena zo statického hľadiska stáť a stojí tak každá stena v meste by som použil tretiu, na ktorej nikdy stena vo funkčnom svete nestojí. Hneď na to som si uvedomil že keby zdvihnem rovnakú stenu z druhej strany a pridám jednu aj zvrchu tak spolu vytvárajú priechod. Svoju víziu som si zakreslil do skicáru čo vždy nosím pri sebe a pokračoval som v ceste. Neskôr keď ma cesty zaviedli na konzultácie k p. profesorovi Beránkovi a videl moju rozpracovanú myšlienku tak povedal „Tohle udělej” a síce som nebol úplne presvedčený o svojich schopnostiach dať dokopy tak komplikované dielo ale uvedomil som si že by ma bavilo pozrieť sa hlbšie na niečo čo nás obklopuje už stovky rokov, tehly a steny z nich postavené. Z konzultácii som odišiel na Erasmus v Rumunsku a keď neskôr prišiel čas na vyberanie témy tak som si spomenul na svoju prechádzku po amsterdame a moje fantazírovanie ktoré na svojich cestách zažívam ktoré téma “ Má mysl je jako stehovaví ptáci” definuje perfektne a tak sa pokúsim tento svoj myšlienkový proces spísať do dokumentu.

3. CIEĽ PRÁCE

Môj cieľ je vytvoriť experimentálnu tehlovú stavbu ktorá zaujme náhodného okoloidúceho, k tomuto efektu by mal dopomôcť aj netypický tvar a materiál stavby keďže pripomína pyramídu a je z recyklovaných hlinených tehál ktoré budú v jednom momente pospájané tvoriť na krátku chvíľu jeden celok podporený drevenou konštrukciu vnútri. Divák sa každodenným pozorovaním dočká ďalšej recyklácie počas rozpadu objektu vďaka vetru, dažďu a slnku.

4. PROCES PRÍPRAVY

Stavba ktorú som ukazoval profesorovi po svojom návrate z amsterdamu by bola zo statických dôvodov nebezpečná a mohla by sa kedykoľvek zrútiť. Aby boli parametre objektu reálnejšie začal som riešením objektu ako celku pospájaného z menších celkov nie ako k tehlovej stene. Inšpiroval som sa predošlým objektom (priechodom) a použil som tvar jedného rohu z obdĺžnikového tvaru ako základ novej stavby. Steny by boli v tomto prípade tvorené z ručne robených tehál ale z hľadiska mojich reálnych schopností som nemal prostriedky a silu na realizáciu tak obrovského diela.

Tým padol aj tento návrh a bol som nútený vrátiť sa k čistým stenám. Návrat k stenám bol dobré rozhodnutie pretože som vedel že postaviť stenu je z veľkej časti hlavne o tej jednej tehle ktorá nejako musí vyzerať a niekde nejako musí byť vsadená, najčastejšie v stene s inými tehľami a teda väčšinou tie tehly spolupracujú aby spolu vytvárali nejaký objekt.

Začal som navrhovať tehlu samotnú. Ktorá pre mňa od momentu čo tehly existujú predstavuje vrchol dizajnu a funkčnosti aký človek vyrobil, predstavuje stavebnú jednotku ktorú upravuje aby bola prispôsobivá, pevná, odolná a jednoduchá na manipuláciu takže sa s ňou dá robiť množstvo vecí. Už len umiestnenie jednej tehly definuje priestor okolo nás a čím viac tých tehál je tým viac na daný priestor pôsobia preto sa aj tehla aj stavby z nej nikdy neprestanú redizajnovať. Keď som konečne vytvoril model tehly s ktorou som bol spokojný tak som si uvedomil že keď sa trochu pohrám s mierkou a materiálom a zväčším ju tak vzniká hybridný interiér s ktorým som taktiež spokojný. Profesor na konzultáciach podporil moju myšlienku a tak som začal s tvorbou.

5. PROCES TVORBY

Starý profesorov študent, Vojtech Jakimiv mi poradil že dobrý materiál sa dá zohnať v Třemošnej v starej keramickej továrni kde majú staré vadné polotovary, tam som aj zamieril a od pracovníkov čo tam práve pracovali na demolíciach som získal číslo na istého pána Kabáta ktorý má ten areál pod kontrolou. S tým som sa aj skontaktoval a po vysvetlení situácie sme sa dohodli že prídem aj s prívesným vozíkom a on ma pustí dnu aby som si tie polotovary zobral.

Po návrate do školy som polotovary vyložil do vane na hlinu ktorú som predtým vyčistil a polial ich vodou aby sa dali dobre rozmiesiť v mlynčeku. Ked som ich miesil prisypal som k nim drevené piliny aby hlina rýchlejšie uschla. Namiesené hlinené tehly som potom každú spredu a zozadu “narezal” aby sa dovnútra dostal “šlikr” (hlina ale extrémne rozmočená ktorá pôsobí ako pojidlo medzi tehly v stavbe).

Tehly majú oválny tvar a schly tri týždne počas ktorých som a staval vnútornú konštrukciu a zároveň robil skúšky na modeloch.

Ked’ bola konštrukcia postavaná obstaval som ju tehlymi a “šlikrom” a zvyšnú prácu ešte dnes odvádza čas a matka príroda.

6. TECHNOLOGICKÉ ŠPECIFIKÁ

Hlinená stavba s drevenou konštrukciou vsadená do “námestia” v biotope pred fakultou - jedná sa o “Site specific Land art”

Hlina pochádza z vadných kusov keramických rúr zo starej keramickej továrni v Třemošné,. Kusy boli vyradené ešte pred výpalom ale boli už po glazurovacíom procese a nachádzali sa vo vyschnutom stave. Po prenose trvalo zhruba štyri dni kým boli dostatočne napité vodou aby mohli prejsť cez elektrický lys z ktorého vychádzali po zmiešaní s drevenými pilinami guľatiny. Použité boli dve dĺžky, 40 cm a 50 cm, štandardná hrúbka jednej guľatiny je 8cm. Po povrchovej úprave rozrezaním schly tri týždne a pri stavbe boli použité ako tehly, na stavbu bolo použitých 300 kusov týchto “tehál”. Proces prenosu som opakoval tri krát kým nebolo pripraveného dost' materiálu aby boli tehly vonku pospájané rovnakou hlinou ktorá bol ale naopak extrémne mokrá. Základnú vnútornú konštrukciu stavby tvoria drevené laty z búračky jedného starého domu. Stavba je postavená tak aby nezaťažovala okolitú prírodu a jej recyklovateľnosť je skoro úplná s výnimkou vrutov v drevenej konštrukcii. Životnosť diela odhaduje autor na cca 3 - 4 týždne.

7. POPIS DIELA

Rozhodol som sa svoje dielo umiestniť uprostred “némestia” v biotope pred fakultou s povolením jeho autora Jiřího Beránka. Dielo je umiestnené na rázcestí odkiaľ jedna cestička vedie k jazierku a k dvojkontajnerom ktoré majú drevený interiér na ktorého tvorbe som sa podieľal. Druhá cestička vedie k jednému deformovanému kontajneru a k veľkej keramickej peci pri ktorej som bol svedkom keramickeho výpalu. Samotný priestor pred školou na mňa pôsobí inšpiratívne a je jedno z mála miest ku ktorým som si v česku vybudoval nejaký vzťah pretože som tam počas štúdia trávil veľa času a tak som sa rozhodol svoju bakalársku prácu ako dielo umiestniť tam. Dá sa sledovať z rôznych pohľadov či už fyzicky alebo mentálne a dovnútra sa vjde aspoň jeden človek ktorý môže napríklad svet okolo seba pozorovať z úkrytu.

8. PRÍNOS PRÁCE PRE DANÝ ODBOR

Najväčší prínos mojej práce pre sochárstvo vidím v tom že ukazuje človeku že sa dá na veci pozerat' z iných perspektív a že ani pohľad ktorý práve vidíme netrvá večne.

9. ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

1. DE SAINT-EXUPÉRY, Antoine. Citadela. Praha: Vyšehrad, 2011. ISBN 978-80-7429-046-6.
2. KAVKA, Franz. Proměna. Praha: Nakladatelství Franze Kavky, 2013. ISBN 978-80-86911-40-3.

10. RESUMÉ

Once when i was walking on the streets of Amsterdam which is full of bricks i noticed that only a slight change to the form or to the placement of the bricks can lead to new and original Structures. Structures, big or small, shape the reality around us because when someone builds a structure it becomes a part of the composition of our earth. This flow of my mind was already happening half a year before we actually had to choose a theme so when the time came and I had to choose I felt that “my mind is like migrating birds” is very describing to where this little walk got me. I felt the urge to come up with a small experimental structure. I designed a brick and a construction on which I could put the bricks on. It has come to me shaping the reality around us brick by brick. The final of it is a small interior in a smaller interior which works in a bigger exterior. My work serves also as a sculpture, built the same way we are used to shape the world around us every day, just slightly different.

11. ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1

Fotka 1,2,3,4,5,6,7,8, - modely stavby

(strana 20-23)

Príloha 2

Fotka 9,10,11,12,13,14,15 - príprava a stavba objektu

(strana 23-28)

Príloha 3

Fotka 16,17,18,19,20,21,22,23 - hotový objekt

(strana 28-32)

Príloha 4

Fotka 24,25,26,27,28 - skúšky nepoužitých variant prevedenia

(strana 33)

Príloha 5

Fotka 29,30 - model stavby ktorej by som sa chcel venovať v budúcnosti

(strana 34)

Fotka č.1 - prvý model

Fotka č.2 - druhý model

Fotka č.3 - tretí model

Fotka č.4 - tretí model

Fotka č.5 - štvrtý model

fotka č.6 - štvrtý model

Fotka č.7 - štvrtý model

Fotka č.8 - piaty model

Fotka č.9 - chybné kusy z třemošné, materiál na stavbu

Fotka č.10 - rozsekávanie mokrého materiálu

Fotka č.11 - proces premeny rozsekanej hlíny na tehly

Fotka č.12 - zátišie z predmetov prvej fázy prípravy

Fotka č.13 - stavba a skúška konštrukcie

Fotka č.14 - konečné umiestnenie konštrukcie a 300 kusov originálnych tehál

Fotka č.15 - stavba objektu

Fotka č.16 - stavba objektu

Fotka č. 17 - detajl objektu

Fotka č.18 - vsadenie objektu

Fotka č.19 - blízke okolie objektu

Fotka č.20- objekt spredu

Fotka č.21 - objekt zozadu

Fotka č.22 - dom pavúka v objekte, den po dokončení stavby

Fotka č.23 - detail objektu počas priameho slnka, den po dokončení

Fotka č.24 - Detail zatienenej časti objektu, den po dokončení

Fotka č.25 - Detail steny, den po dokončení

Fotka č.26

Fotka č.27

Fotka č.28

Fotka č.29

Fotka č.29

Fotka č.30